

ทัพไทยอิสาน ประวัติ เมืองรัตนบุรี

• อนุสาวรีย์พระศรีนครเทาว์เธอ
 หรือที่ชาวบ้านเรียก “เจ้าพ่อศรีนครเตา”
 นามเดิม “เชียงสี” เจ้าเมืองคนแรก
 ที่ก่อตั้งและปกครองเมืองรัตนบุรี

พระรัตนกสิบาล (วัดกลางรัตนบุรี)
 กำบองกลอนลำลาว

อมพุดโฮ นะโมเป็นเค้า
 ครองบุรีเมืองเตาคนแรก
 จอมบุรีประทานตกแต่ง
 ตามทำนองเขตแขวงต่างต่าง
 มีความดีสงสารเกณฑ์ส่วย
 มีเชียงสีเชียงปุมเชียงปิด
 อยู่ภายในเชียงขันธันท้าย
 เชียงสงค์คุมเมืองสิงคนน้อย
 พากันคุมช้างพลายนำส่ง
 ได้ความดีเป็นหลวงทุกผู้
 เชียงศรีเป็นพระศรีนัคร
 ชื่อตอนปลายเท้าเธอต่อไว้
 มีป่าหวานแต่นาป่าไผ่
 ห้วยจึงมีชื่อว่าห้วยแก้ว
 มีป่าเลาบุหลวงหลายหลาก
 มีนาดีเชิงามเต็มดั่ง
 เขียวเต็มดินพืชพันธุ์ต่างต่าง
 เคลือก่ายานหอมดีมีกลิ่น

ข้าจักว่าเรื่องเฒ่าตาสี
 บานแพนกกกรุงเก่าธานี
 พระองค์แบ่งให้อยู่ปกครอง
 ในระหว่างปิ่นปลายกรุงศรี
 นำไปช่วยกรุงเทพธานี
 ตัวดำมืดเชียงขะเชียงชัย
 เป็นพี่อ้ายเจ้าใหญ่เชียงปุม
 คนเรียบริ่อยฟ้าใหญ่ตาปุม
 หย่างข้ามดั่งกรุงเก่าธานี
 ให้พักอยู่ติดเขตเขมร
 อยู่ครองเขตเมืองเก่ากุดหวาย
 บ้านอยู่ใกล้ติดห้วยแก้วลาย
 ผ่าแก้วใหญ่สองฝั่งนสี
 เขาบอกแล้วเจ้าจ้อจำเอา
 มีน้ำมากไหลอยู่ชั่วปี
 มีโพนโป่งหมูเนื้อลงกิน
 มีหลายอย่างเคลือชูดเคลือจาน
 มีหมูหลั่นก็ก่างยุงแวว

มีนกแขวกกระหาซุ่มฮึด
มีนกแกลงนกเขาแกลงเต้า
ป่าไม้เบียดดอกงามยามแล้ง
ปลาช้างลายปลากตปลาปาก
ผักพิพวยกระจับแห่นจอก
มีป่าเกาะป่าผิอผักบึง
ฝูงมัจฉาบาทละกะด้า
หลาแลในทอเองปั่นด้าย
ไผ่มือไผ่ได้ขายได้จ่าย
เลี้ยงจัวควายหมูหมาเปิดไถ่
บ่ต้องขายเดิมตาแต่เก่า
ไผ่มีเชื้อแลกเอาปลาแดก
แลกสุ่อ้นของกินของใช้
แลกเงินตราแก้วแหวนแสนสิ่ง
ภายหลังหลังเปลี่ยนเมืองชื่อใหม่
รัตนบุรีเมืองมีไม้แก้ว
ไผ่ไปถามหาแก้วหาขวด
เผ่าตาผีผู้ดีคนแรก
ได้อาศัยกรุงศรีขึ้นส่วย
การไปมาเงินค่านำไหว
กรุณาให้เป็นพระเจ้า
นำไมตรีตาตาพระเนตร
ทั้งริบยุ่นขามขยาด
ตามกระแสเจ้าจอมเชื้อชาติ
อยู่แผ่ฝ่ายเชียงปุมเชียงมะ
ได้อยุคนอำนาจเด็ชชาติ
เผ่าเชียงปุมสร้างเมืองขึ้นใหม่
คนละอันเมืองที่บ้านเก่า
หรือเชียงแบนเชียงเกดก็ว่า
เป็นบุรีตั้งเมืองแต่แรก
ตั้งตามแผนเมืองเดิมขอมแต่ง
ไกลอีกโขเขตขอมเขาอยู่
พวกไทยเขาเอ็นเขมรต่ำ
คำเพิ่มเติมพวกเดียวกันแท้
เขาเกิดทันถามคนแต่เก่า
ภาษาขอมเรียกกอมอยู่ต่ำ
ในเขตชั้นที่เมืองมาตั้งใหม่
ไผ่ได้ยินเรื่องเมืองมีชื่อ
คนนับถือพวกแขกฝรั่ง
เป็นอาจินข้างหลายเหลือมาก
เขาได้ยินท่าคุมข้างอยู่
พวกขุนนางกรุงศรีทูลบาท
ให้ควบคุมส่วยเสียลาวได้
ตามตำนานพระยายศใหญ่

นกกดบีดฮ้องส่งยามแล้ง
หมูนกเค้าลั้พุ่มนอนเฟื่อย
น้ำบ่อแห้งมีหมูปลากาย
ปลาฉลากปลาช่อนปลาชวย
อยู่สองซอกผิงกุดเคลื่อนอ
มีหมูกึ่งลอยล่องคงคา
กล้วยน้ำหว้าร้อยละสองไพร
ใช้เส้นฝ้ายบ่อบ้านแพรไหม
หาได้ง่ายของป่ามีหลาย
เป็นสินไถ่เมืองเด้ามีหลาย
ไผ่มีเข้าไปแลกเอาเกลือ
แลกของแปลกผ้าผ่อนแพรพรรณ
ไผ่มีไม้แลกให้แลกนา
แลกม้าหมิงข้างถั่วจัวควาย
เอาชื่อใส่ภาษาบาลี
ใส่ชื่อแล้วเมืองแก้วชื่องาม
บ่อย่าอวดชื่อแก้วของดี
บานแผนกยศใหญ่สื่อไกล
การใช้ป่วยพิทักษ์รักษา
พระยอดให้ทรงพระเมตตา
ให้อยู่เฝ้าเมืองเต้าบุรี
ปกครองเขตรักษาศัตรู
ด้วยอำนาจเผ่าสิบลูแล
ทั้งพวกญาติหมู่เชียงทั้งหลาย
มีมานะขยันอดทน
เป็นข้าบาทเจ้าใหญ่กรุงศรี
เอาชื่อใส่ปะทายสมันต์
ให้น้องเจ้าเชียงบิตอยู่แทน
ให้อยู่ดำบ้านเก่าเมืองที่
บานแผนกแบ่งเขตปันแดน
ตามตำแหน่งเมืองเอกเมืองโท
บ้านเผ่าอยู่ใกล้เขตภูเขา
พวกบางสำเภาเอ็นว่าขอมเดิม
ล้วนตั้งแต่เขมรคือกัน
พวกบางเหล่าอยู่ต่ำเรียกกอม
ให้คิดทำเป็นพวกเดียวกัน
ใส่ชื่อไว้ว่าเมืองสุรินทร์
เท่าสู่มือชาวโลกเขาสื่อ
คนคืบคั่งข้างเต็มแผ่นดิน
คนออกปากชมข้างสุรินทร์
เป็นหมู่มุทะโพตากาง
อนุญาตยกเผ่าเชียงปุม
เผ่าจึงได้พระราชทาน
มีชื่อไว้พระยาสุรินทร์

เก็บทรัพย์สินกันเมืองสงส่วย
เกณฑ์ทหารลบเลวเด็กสุ่
แต่เดิมมีชาวลาวเว้าส่วย
พากันถอนจากลาวทางใต้
พวกนับถือทำนพินไท่
พากันฮือฝ่งโขงข้ามฟาก
เขาเล่าลือฝ่งโขงกำพี
ลำแม่มูลมีน้ำหลายหลาก
มีหนองสระบึงบางช้างป่า
พากันเดินทางตั้งเมืองใหม่
ตั้งเคหาเรือนชานบ้านช่อง
เชียงชัยเดินตั้งजारพัต
ในบ้านปลายขึ้นดอกรุงเก่า
ตามจำนงเจ้านายตกแต่ง
ในทะบวงหัวเมืองขึ้นนอก
เป็นตำนานเขียนตามคำบอก
เป็นคำกลอนไว้ให้หลานอ่าน
ย้ายจากศูนย์แหล่งเดิมตั้งใหม่
ตั้งเมืองไว้นั้นตราช
เผ่าเลยหันสร้างเมืองขึ้นใหม่
ตั้งตามปู่โหราชาบาท
ศิขราแห่งหินตั้งช่อ
อนิจจังยอดหักตกหล่น
อยู่เนินดินนานมาเก่าแก่
ภาษาแขวงเขมรเชื่อว่า
แก่งไสปลาสมัดพอใช้
พวกลาวซึ่งเอ็นว่าต้นตัว
ไทยตาแดงเอ็นตามพวกหมู่
เมื่อเหิงนานระแงงหายชื่อ
คำมันพอยาวเกินตัดออก
จำไว้ในหัวใจอย่าป่อย
ตากะจะตาบะแกกล้า
ตั้งเป็นจวนชุมชนี่เมืองด่าน
จนทุ่งเอื้องเจริญขึ้นใหญ่
สร้างเมืองดีล้ำตวันถ้วนทั่ว
ยกเป็นคู่กำแพงแต่งป้อม
สุขเกษมทั้งป่าวแลไพร่
คนนับถือเกรงขามอำนาจ
ได้อยู่นานเป็นเมืองเก่าแก่
บ่อขุดเคื่องน้องชายมีต่อ
ชื่อเชียงชั้นี่เป็นอุปฮาด
ได้ดำรงสกุลหนุนต่อ
จนทุกวันนี้เป็นเมืองท่านสร้าง
บ่อเพิ่มเติมลตมาเป็นน้อย

เอาใจช่วยทางราชการ
ช่วยบอกผู้เจ้าใหญ่กรุงศรี
ภาษากวี่ยคล้ายกับหม่อมอญ
เขาบอกรั้วอยู่ดตะบือ
หาบ่อนใหม่ตามคำเล่าลือ
เลยหนีจากเมืองอัตตะบือ
แต่ก่อนก็อุ้มสมบุรณ์
มีปลามากสัตว์สิ่งนานา
ฟังเสียงสาวว่าที่เจริญ
พาบ่าวไพร่สืบหาทำเล
บ่อนได้ต้องเป็นที่เจริญ
ในสังกัดขึ้นเมืองพินาย
มีชื่อเจ้าขุนไชยสุริยวงค์
ได้ส่วนแบ่งนำช้างส่งหลวง
เขากล่าวบอกพงศาวดาร
ทางบางกอกกรุงศรีนคร
บ้านเมืองผ่านเปลี่ยนใหม่กายลุ
ไปอยู่ใกล้บ่อนกุดปะไท
บ่อนคูชาดบ้านยางอนันท์
เอาชื่อใส่ศิขรมูมี
มีปราสาทสร้างด้วยศิลา
ขอมเขาก่อปราสาทสามหลัง
เกลือบชิชนังพบบนดิน
พ่อแลแม่เอ็นว่า “ระแงง”
บ้านอยู่ป่าต้นตัวดงหนา
เป็นป่าไม้หอมว่าระงัง
ส่วยคือก๊วเอ็นแยะระแงง
เพราะไม่อยู่ในถิ่นอีสาน
เท่าสู่มือเอ็นเมืองคิซอ
เขาชิบอกให้ลูกหลานไทย
ให้เจ้าค้อยจำจื่อไว้สา
ไปครองว่าโคกใหญ่ล้ำตวัน
จึงได้ผ่านเป็นพระยาเมือง
ได้ชื่อใหม่พระยาไกรศรี
ปราบความชั่วคำศึกศัตรู
มีอยู่พร้อมเขตขอมของเดิม
เป็นเจ้าใหม่ยศใหญ่คนถือ
มีพวกญาติสืบต่อวงศ์วาน
ลูกหลานแผ่เต็มบ้านเต็มเมือง
เกิดกับพ่อเป็นแม่เดียวกัน
เป็นพาญาติสืบราชวงศ์
ได้ไปก่อสร้างเมืองชุมชนี่
บได้ช้างยังอยู่เหมือนเดิม
ลตให้ย่อยเป็นเขตอำเภอ

• วัดเหนือ โบสถ์เก่าเมืองรัตนบุรี

เขาเสนอตั้งเมืองขึ้นใหม่
บ่อผุดเคื่องน้ำไหลใกล้ป่า
มีอาหารปลูกผักเขียวสด
จระเข้ใหญ่ชะวีเศษ
ตามกฎหมายเขตแขวงแบ่งไว้
ภาษาทางพวกญกกล่าวบอก
ให้รำพึงยคนตามแต่
โดยอักษรพระสังฆะเขต
มีชื่อถึงธานีเป็นเจ้า
เป็นเมืองวางชื่อสังฆะเขต
ให้พลันปราบปรามตามสั่ง
ด้วยความดีเมืองหลวงยอหยื่น
ตามฐานาความดีความชอบ
พึงให้หนิคำกาพย์เขาแต่ง
ตามหลักฐานฉบับที่สี่
เป็นจุดจุดเขาเขียนเปลี่ยนไว้
ไว้ถ้าสอนลูกหลานภายหลัง
เกิดบ่อทันฟังกลอนเขาแต่ง
เป็นตาซึ่งแต่คนลืมนชาติ
แยกเผ่าพันธุ์คือกับนกเจ้า
ตะโดตั้งจาไปบทใหม่
เป็นเผ่าพงศ์พวกเขียงต่างต่าง
ได้พักพิงสร้างเมืองเอื้องเหื้อ
หลายเวลาขอตั้งเมืองใหม่
บอประจักษ์เป็นขุนหลวงราช
ประวัติแถวแถลงเขินชาติ

เอาชื่อใส่ศรีสะเกษหัวเมือง
มีชื่อว่าลำห้วยสำราญ
ภัยบ่อเบียดสุขหยิ่งจริงใจ
อยู่ในเขตติดต่อเขมร
บ้านอยู่ใกล้โคกใหญ่ตงยาง
ชื่อกล่าวออกอั้งจะปะนึ่ง
ในตำแหน่งเจ้าครองนคร
บุรีเรศอั้งจะปะนึ่ง
ยกบ้านเก่าคือโคกป่าอย่าง
หากมีเหตุเรื่องราวสำคัญ
ให้เจ้านั่งกินเมืองบุรี
เป็นนายหมื่นหลวงพระบรรดา
โดยระบอบทางราชไมตรี
ตามตำแหน่งพงศาวดาน
ทั้งภาคสี่หอพระสมุด
เขาจึงได้เขียนกาพย์คำกลอน
เด็กหนุ่มน้อยชมชาติเดียวกัน
เจ้าอย่าแข่งลืมนชาติภายหลัง
ลืมนพวกญาติพวกหมู่เดียวกัน
บินข้ามเหล่าลืมนผู้ลืมนั้ง
เขามักใคร่กล่าวเรื่องเขียงสงค์
อยู่สืบสร้างบ้านเก่าเมืองลิง
สร้างหลายเถือสืบต่อกันมา
เลยบ่อได้ตั้งบรรดาศักดิ์
กับทั้งชาติเชื้อหน่อแทนแนว
บ่อมีญาติสืบชั่วชีวา

จึงค้นหาหลักฐานบ่อได้
จึงขาดแคลนตระกูลขุนชาติ
กับยังมีเชียงพันอันท้าย
หลักฐานยังวัดวาก่อสร้าง
วัดยังมีอุปพระเจ้าใหญ่
อยู่ในแขวงสะตึกเมืองใหม่
ให้เจ้าจำคำเฮากล่าวอ้าง
สามร้อยปีกับเศษมีสี่
พระนามมีชื่อเอกทัศน์
ช้างเผือกงามตมมันแตกคอก
ช้างเลยไปอีสานผ่านเขต
พี่น้องชายนำพลายเหนื่อยมาก
กับมีนามเชียงสีเมืองเต่า
ใกล้เมืองขอมเชียงปุมเชียงมะ
ฮอดเมืองเทิงเมืองที่พี่น้อง
เชียงขันธืเป็นหัวหน้าเดินดิน
เชียงมะฟังวาจากกล่าวอ้าง
ทั้งสองงามมีแหวนสุบสอด
ลงกินเกียงริมหนองบัวโชค
เอาดินดานดินเหนียวมาพอก
ตอนกลางเว็นช้างป่าไปเป็นหมู่
มีช้างนางช้างเด็กแวตล้อม
มีช้างพังช้างพลายหลายคู่
เฒ่าเชียงปุมพาเกลอขึ้นจอบ
หลบช้างคูพวกเชียงทั้งห้า
พากันมองเห็นพญาช้าง
มาคินงาคนจับช้าง
ไผ่มีของอาคมแก่กล้า
เชียงสียื่นอาคมก้มกราบ
เอาใบยมใบยอกอไผ่
มาบวงควงผีเขาเจ้าป่า
เฒ่าสีถือนาคาปลุกเป่า
เกิดวิญญานน้ำตาไหลหลัง
เลยหนีว้างจากโขงปะป่อย
ช้างป่ามีดวงใจแตกตื่น
ช่วยกันสนล้าองค์สรองอาบ
ตัวสมควรเป็นพญาช้าง
ดาวันแดงคำสงเลยมีด
สองเจ้าของเอาช้างผูกไว้
ยามตีสองออกเดินลัดป่า
เชียงทั้งหลายตามไปส่งช้าง
ได้ประมาณผูกกันเป็นเสี้ยว
ทางกรุงเขาเห็นดีเห็นชอบ
ให้สู่อันของดีมีค่า

เขาบอกไว้บ่อมีตัวแทน
ทั้งพวงญาติพลัดพรากกันหนี
พาพวงย้ายไปอยู่ดงวัง
อยู่ขอบช้างแม่น้ำลำชี
พาป่าไพรก่อร่างสร้างแปลง
อยู่ใกล้ใกล้เขตบุรีรัมย์
ในระหว่างพอสองพัน
แต่ก่อนก็พระเจ้ากรุงศรี
เป็นกษัตริย์ที่สามสิบสาม
ช้างแตกปลอกเข้าป่าหนีไกล
โอบอกเหตุเจ้าเมืองพิมาย
ไปออกปากถามดากระอา
เฒ่าเลยเล่าเห็นช้างแปลกปลอม
มีมานะผูกเสี่ยวเดินเคียง
เชียงชัยฟ่องเคยอุเคยเห็น
ไปขอบขันธืจะปะนึ่ง
ยังมีช้างเชือกหนึ่งผิดตา
แต่บ่อปอดตัวดำเป็นเหนียง
ต้องโสดกมีบริวาร
ทำเป็นหลอกพรานป่ามาเห็น
ช้างเผือกผู้โตเจ้าอยู่กลาง
ฝูงช้างอ้อมทางหน้าทางหลัง
ลงล้าอยู่หนองโชคบัวชุม
พากันหมอบภายใต้คอยดู
ทั้งเจ้าฟ้าพี่น้องทั้งสอง
คำกล่าวอ้างเกิดเป็นความจริง
เจ้าอ่านอ้างเรียกเชียงทั้งผอง
จงคอยว่าเอ็นช้างเอาคืน
สารภาพรองเวทย์อาคม
เอาเทียนใหญ่ชี้ฝั่งดงหลวง
เสกไฟป่าไว้สามกำมือ
เอ็นสามเหล่าพญาพลายสาร
กันชี้ถึงเสียงฮ้องครวนควง
เดินก้อยกอบเข้าหาตาสี
ให้ชมขึ้นเห็นเจ้าของตน
ค้นหาทาบสะอาดขาวนวล
เลยตั้งท่าพักเพื่อเอาแรง
นกขุมฮึดเสื่อฮ้องขนพอง
ได้ต้นไม้ยังใหญ่ใกล้หนอง
ไปบ่อช้างถึงเมืองพิมาย
ไปอยู่ตามสมโภชน์พลายสาร
ให้โตเที่ยวไปเยี่ยมยามเขา
จักยอมมอบยศแก่เกลอขวัญ
ฮอดปีหน้ากรุงกว้างต่างรอ

เตรียมกันพอพวกเชียงทั้งห้า
สัตว์บ้านเฮานกยูงไก่อฟ้า
ทั้งแกนผางจันทร์หอมเต่าป่า
ทั้งผ้าลายไหมสีม่วง
นำถวายแก่เจ้าจอมราช
ตามไสลโคกเขินเนินป่า
ทั้งแสงอาหารพรานขวา
ได้เผิงหวานถวายหลายอย่าง
พากันเซาเกลือบเดือนถึงดง
ถึงบุรีเจ้าเฝ้าพระบาท
เจ้าบอหวงนอนวังนั่งแท่น
เช้าวันทาเหนือหัวเกษเกล้า
เป็นสันได้เมืองเทิงเหิงอยู่
พวกไทยสุมีความสุขบ่อ
บ่อผัดเคื่องทำนาพันไร่
เขานับถือกฎหมายนายแต่ง
พวกเผ่าสี่เชียงปุมเชียงชะ
เชียงขันธันเชียงไชยใคร่รู้
ทำนาบะฟ้าฝนมีบ่อ
ยังอยู่เขาในดงพงป่า
มีหมู่ลิงจ๋าวบาเมยหมั่ง
นกกระหาเขาเขียวแซกตุ้
มันงอยแควนทำฮ้างยังอยู่
มันคาบกินหมูหนอนในป่า
ฝูงนกแกงกระทุมคอก่าน
ยังเป็นฝูงหากินตามป่า
ของผาอกตูมีอันใดแต่
มรคาเดินทางเจ็บไข้
คอยฟังเสียงจาไปชาวส่วย
พวกข้าหมายเผิงบุญทางพี
เพราะว่าฝนบางปีมันแล้ง
ได้บันดานกั้งบังมุงเหลื่อม
มีฤดูปีเดือนคือเก่า
มีสุขซังแก่กันทั่วหน้า
จึงบันดานให้ฝูงข้าบาท
เกิดสุขใจเจริญเอื้องทุ่ง
ทั้งชมพุมีสุขทั่วหน้า
อยากฝากตัวเป็นข้าพระบาท
ของกำนันข้านำมาฝาก
มีมัดหวายเขากว้างน้ำเผิง
นกยูงนวลสีขาวยิ่งคู่
ช้างพลายตามงาามสองเชือก
ผ้าไหมลายของตีมีค่า
นอแอตจอมปลายแหลมขนเหม็น

เตรียมช้างม้าเข้าไถ่นอเขา
มีของป่านอแอตเขากวาง
มีชิงช้ากะได้มัดหวาย
สาโหร่งตัวเป็นแผ่นผืนลาย
ยุรยาตเดินคันแอ้วไพร
ต่างมุ่งหน้ากรุงเก่าเขาแสง
ได้ไก่อป่าพวกแกงพวกฟาน
จนเข้าห้วงแหวชอกตรอกเขา
พากันส่งนำส่วยกรุงศรี
อนุญาตเข้าสู่วังหลวง
อำมาตย์แน่นป่าไพรเสนา
ตนเป็นเจ้าทักทายปราศัย
บ่อมีหมู่คำเด็กศัตรู
พวกเจ้าก่อปลุกบ้านแปลงเมือง
พวกบ่าวไพร่ยังอยู่สุชฤ
ตามตำแหน่งหัวหน้าพามี
มีมานะขันนอดทน
ยังคอยอยู่หมู่ตาคะจะ
เผิงแลต่อฝูงหมู่แมงเงา
เขาเล่าว่ามีช้างเสียสิ่ง
มีหมู่ช้างฝูงวอกเรียงพา
นกอีจู้จับจาบแจนแวน
ฮ้องสั่งขู่โกนโคกเจียบิน
บ้างผีบ้าฮ้องทำยามแลง
นกเปิดผ่านหงส์ผ่านคอสูง
ฤหากว่าหนีจากไทยสุ
เอาหยิ่งแก่เขินลากจากมา
ยังบ่อโกสับังเบียดพวกเชียง
ความใช้ป่วยมีแต่บ่อหลาย
แต่ก่อนก็ลำบากยากจน
บัดนี้แต่งด้วยบุญสมภาร
บ่อได้เสื่อมคำเด็กศัตรู
บ่อผัดเคื่องแต่ก่อนปางหลัง
เพราะฝูงข้าได้เผิงสมภาร
ด้วยอำนาจพระบารมี
ตั้งคือหมู่ข้องใหญ่ญาครุ
พวกฝูงข้ามาเผิงจอมหัว
อยากเป็นญาติทั่วชาติเดียวกัน
ด้วยลำบากเดินป่าไกลหลาย
งาช้างเนิงแปดคู่พอควร
ไก่อฟ้าฮู้หนึ่งคู่พองาม
กับมันเผือกของปามีหลาย
กับไม้ป่าจันทร์แดงจันทร์หอม
ของนั่งเล่นตั้งกำไมยุง

• ชาวพวนที่กรุงเทพฯมีการค้าขาย

ทั้งตะลุงเตาเผาปลาตาก
 แดดอยู่ไหนเห็นคนกระดัง
 ขอวันทามอบมนต์ให้
 มีดคมบางพระแสงอีดาบ
 เป็นดาบไชยฝักเงินเงินแดง
 ขอมอบตัวส่งสาเกณท์สวย
 สังขยาจาไปบทใหม่
 กรุณายกขอขอแต่ง
 อย่าขัดเคืองเชียงสีบ้านเต่า
 ตามกระทรวงหลวงศรีนครเต่า
 เป็นที่หมายชื่อนครเต่า
 ชื่อพระศรีนครคนเก่า
 ได้เสนอกายหลังเมืองใหม่
 รัตนบุรีเมืองมีไม้แก้ว
 ขอลำนากะจะหลวงแก้ว
 โดยพลันได้เลื่อนชั้นใหม่
 ตามท่านองโบราณแต่เค้า
 ให้เป็นศรีลำตวนถ่วนบาท
 ก็สมควรตั้งชื่อเสียใหม่
 จนทุกวันนี้มาแต่เค้า
 อยู่กลางดงเชียงระคนกล้า
 อยู่มานานได้เลื่อนชั้นใหม่
 จนทุ่งเอื้องเจริญก้าวหน้า
 ยกบ้านมาดงยางบ้านเก่า

ของมาฝากหัดปลูกหัดโคน
 ได้หมูข้างลากแก่งขนมา
 มัดกะได้ของสองเอื้องทาง
 เป็นคมปราบแสงเหลี่ยมคือไฟ
 มอบตำแหน่งให้เจ้าขุนหัว
 ขอได้ช่วยทรงพระเมตตา
 พระบาทให้มีพระเมตตา
 ให้ตำแหน่งสู่เจ้ากินเมือง
 ให้สู่เจ้าเป็นเผ่าท่านหลวง
 ยกบ้านเก่าคือบ้านกุดหวาย
 ภายหลังเผ่าเลื่อนชั้นขึ้นดี
 แต่มีเท้าต่อท้ายเผ่าเธอ
 เมืองจึงได้ชื่อใหม่บุรี
 เขากล่าวแล้วหลานหล้าจงจำ
 ได้ชื่อแล้วหลวงแก้วสุวรรณ
 ประทานให้เป็นพระชั้นรอง
 ชื่อตัวเจ้าพระไกรภักดี
 บ้านปราสาทสี่เหลี่ยมลำควน
 เอาชื่อใส่ว่าเมืองขุขันธ์
 ให้สู่เจ้าจำไว้อย่าหลง
 ให้ชื่อว่าหลวงเพชรใจหาญ
 เอาชื่อไว้เป็นพระครองเมือง
 ได้ชื่อว่าพระสังฆะบุรีศรีอู่จจะ
 เป็นเมืองเท่าสังขะบุรี

ตามบัญญัติพงศาวดารภาคสี่
บางภาษาอักษจะไม่ตัน
เขียนปุมวางเป็นนายหัวหน้า
ได้มอบหมายเป็นหลวงตามดิน
มีความดีสอยงานแล้วสู่
ได้ยศฐาพระณรงเดช
ศรีนครจางวางอ่าอย่าง
มีขอบขันธกำแพงแต่งตั้ง
ให้หุงเอื้องเจริญก้าวหน้า
เลยบันดานซอด้งเมืองใหม่
คือพระอินทร์เฒ่าเป็นคนกล้า
เกณฑ์ทหารสอยเลวบ่อย่าง
เฒ่าเคยเที่ยวสงครามสอยเจ้า
เขมรปนภาษาชาวส่วย
ที่เขารเห็นภาษาขอมต่ำ
สารวานภาษาเปลี่ยนเป็น
เขายังค้อยอยู่แถวบ้านนอก
เฒ่าเชียงสีเฒ่าเป็นคนส่วย
ตะโตตั้งฟังไปบทใหม่
เมืองสุราสุรินทร์ถิ่นช้าง
โดยขยันสอยเด็กผาบแพ
ได้มาทันครองเมืองคุ้มไพร
ลูกแลเมียรับมุลคุณต่อ
ตามทะบวงเขาเขียนไว้อ่าน
จักกล่าวไปมันยาวมันยืดย
ขออวยพรจบลงท่อนี้

แต่ก่อนก็เรียกว่าดงยาง
ปะนึ่งล้นเป็นน้ำมันยาง
เป็นเมืองทำบ้านคูปะทาย
หลวงสุรินทร์ต่อท้านักดี
ได้เป็นผู้ต่างหน้าต่างตา
อัครเสตต่อท่ายักดี
มีมาช้างปะทายสมันต์
มีที่นั่งคือจวนเจ้าเมือง
เป็นผู้กล้าทางราชการ
เอาชื่อใส่ว่าเป็นเมืองสุรินทร์
หนักบ่อว่าช่วยราชการ
บ่อซี้คร้านเอาสุขคนเดียว
ไปกวาดเต้าขอมตำมาบน
ภาษาส่วยปนพวกเขมร
กฤษะล้ำลิ้มเว้าของตน
เกลือบหมดลิ้นภาษาของกฤษ
ขึ้นบ่บอกหลายหล่าเหล่าลิ้ม
เท่าสู่มือลิ้มส่วยเป็นลาว
สามพ่อใหญ่ได้เป็นพระยา
กับของช้างสังชะชูขันธ
ไปส่วยแก่ลบเอาเวียงจันทร์
ส่วนพ่อใหญ่เฒ่าสิดายเสีย
จึงบ่อพ่อได้เป็นแต่หลวง
ให้พวกท่านจำไว้ในใจ
ดาก็มีดมือสั้นเขียนกลอน
ชอกกล่าวชี้ไว้แจกลูกหลานนั้นแล้วฯ